

24.4.2014 **Večer**

Stran/Termin: 10

Naslov: Mrtvec pride po publiko

Naklada: 25.010,00

Avtor: ZDENKO KODRIČ

Površina/Trajanje: 753,73

Rubrika/Oddaja: KULTURA

Žanr: POROČILO

Gesla: VESNA PERNARČIČ, DARJA REICHMAN, MIH RODMAN, ALJOŠA TERNOVŠEK,

Gledališka kritika

Mrtvec pride po publiko

Svetlana Makarovič:
Mrtvec pride po ljubico,
 Mestno gledališče Ptuj
 in Prešernovo gledališče
Kranj, režija Jernej Lorenci,
 ogled prve reprize na
 Ptuju 17. aprila 2014

ZDENKO KODRIČ

Še pred desetletjem je režiser Jernej Lorenci zavračal sodobna, da ne rečem medijska sredstva, kot so mikrofoni, stojalo, zaslon, kabel in računalnik. Zavračal jih je s tezo, da jih zaradi svoje vsiljivosti in vsesplošne javne poplave ne kaže propagirati še na gledališkem odru. Lorenci je spremenil svoje mnenje, saj že nekaj časa uporablja tehnična in komunikacijska sredstva. To seveda njegovi prečiščeni režiji ne zmanjšuje vrednosti. Nasprotno. Tudi z minimalno uporabo doseže maksimalen efekt. Mikrofoni je zdaj tako rekoč njegov zaščitni znak. Tudi mrtvec, ki pride po ljubico, ga uporablja. Ko že govorim o gledaliških sredstvih, h katerim se Lorenci zateka, moram opozoriti še na tole: najprej se zdi, da s šaro, ki jo je videti na 'njegovem' prizorišču, ne bo mogel kaj prida narediti. Na primer: sito na palici in vrečka moke. Če bi ju uporabljal kdo drug – kak mojster efektov in dinamične mizanscene –, bi bilo sito plavajoče, pozlačeno in ogromno; namesto moke bi iz vrečke padali srebrne nitke in pozlačeni angeli. Pri Lorenciju je stvar obrnjena. Bolj ko se režija razvema in spoznava arhetip, bolj razvneti, efektni in metaforični postajajo odrski rekviziti; dobijo zgodovinske razsežnosti, postanejo artefakti. Nad temi pojavi (a ne samo nad temi) se je na reprizi ptujske predstave Mrtvec pride po ljubico vidno navdušila tudi avtorica igre Svetlana Makarovič. Napisala jo je leta 1982; istega leta je krstno uprizoritev doživela v Tespisovem vozu v Mariboru, režiral pa jo je Tomaž Pandur.

Zunaj gledališke iluzije

V minulih dveh sezonah se je domači teater malo spremenil. Prvič s predstavama Preklet naj bo izdajalec svoje domovine in 25.671 režiserja Oliverja Frlića, drugič s Ponorelo lokomotivo režiserja Jerneja Lorencija, tretjič z Našim mestom v režiji Matjaža Zupančiča in zdaj z domačo igro Mrtvec pride po ljubico v režiji Jerneja Lorencija. Ne gre za režijske fenomene, ki totalno spreminjajo slovensko gledališče, ampak za uspešen poskus, kako spremeniti okosteneli teater. Lorencijeva predstava ima odlične nastavke za spremembo gledališkega toka, ki mu teoretiki pravijo iluzija. To pa zato,

Celoten ansambel na odru (Arhiv PG Kranj)

ker je Mrtvec pride po ljubico z odrsko minimalizacijo, izpostavljenim tekstom, igralsko prezenco in stikom z občinstvom naredil oziroma ponovil prevrat, ki mu je bilo gledališko občinstvo priča že v sedemdesetih letih prejšnjega stoletja s pojavom ljubljanskih eksperimentalnih in neinstitutionalnih odrov.

Mrtvec pride po ljubico je zelo nekonvencionalna igra in nič kaj magična predstava. Igralci nonšalantno pridejo izza odra in sedejo na stole, ob katerih slonijo harmonike, čelo in kitaro. Ker niso v temi, vidijo občinstvo in ga nagovarjajo, resda ne z besedami, marveč z obrazno mimiko in telesnimi gestami. Ko se vzpostavi stik, četudi navidezen, se "njihova" igra začne. Frontalna postavitev devetih stolov omogoča enakovreden položaj vsem akterjem. Lorenci elegantno in z mizanscenskim zadržkom ne loči glavnih igralcev od stranskih, tako da Prva in Druga Micika ter Anzel ne zapostavljajo Mlinarjevega, Matere, svetega Tadeja, Mrtve Mlinarice in ne nazadnje muzikantov Judite in Cirila. Poudarjene dialoge, ki niso okrnjeni, in pomembno akcijo izpostavlja le s premikom na sredino prizorišča, ki pa je tako minimalno, da osrednjega dogajalnega središča tako rekoč ni. Igra Svetlane Makarovič je v Lorencijevi percepciji še zmeraj poetična in konfliktna, ledena in radikalna, polna pasti in anekdot. Niti za trenutek ne izgubi dramskega naboja, če pa že, je tu muzika, ki napetost drži nad vodo. Nova postavitev Mrtveca je nenavadna tudi po interpretaciji. Deziluzija ljubezni je poudarjena do skrajnosti. Micikin izbranec Anzel je mrtev. Na zagrobni strani se nevesta mrtvega ženina razcepi v dve osebnosti. Obe se bojujeta zanj, prežita ena na drugo; ena je polna pričakovanja in nedolžnosti, druga racionalna, prizemljena in odkrita. Obe sta dovolj nabriti, da vesta, kako se lahko konča dokazovanje o večni in neskončni ljubezni. Mrtvi Anzel je nemočen v tej bitki, rešitev zanj najde stari, sveti Tadej, ki pove resnico o njegovem koncu. Konec igre je

Prizor iz igre Mrtvec pride po ljubico, (z leve) Vesna Pernarčič, Darja Reichman, Miha Rodman, Ana Urbanc in Borut Veselko (Arhiv PG Kranj)

Mrtvec pride po ljubico je igra o izbiri in dvomu, drama našega časa – po pesničini in režiserjevi zaslugi

presenetljiv: ena Micika se umakne iz ringa, druga poišče tolažbo pri drugem moškem. Izbira je logična in jasna. In jasno je tudi, da odločni "ne" očitno v življenju ne obstaja več, možnosti za obstoj so v kompromisih.

Lorencijeva režija je še odločnejša kot igra sama. Predstave ne gradi zgolj z natančnim posredovanjem poetičnega besedila, ampak skupaj z glasbo, tempom, premolki, ki so precizno naštudirani, nakazuje in opredeljuje

variate človekovih odločitev. Kjer je tekst grob, grd in nevaren, tam je režija lahka, mehka in (pre)prosta. In tu je še muzika, ki ni zvočna kulisa, marveč dramska simfonija za glas in orkester. Taki režiji in takemu posredovanju teksta ni treba nič dodati in nič odvzeti. Končno predstava, ki ni sama sebi namen, ki končno vzpostavlja pristen stik z gledalcem, ki končno sesuva mit o odrski nedotakljivosti, ki so jo v svetu razbijali v šestdesetih letih prejšnjega stoletja. Aksiom o deziluziji.

Tu in tam zastaja dih

Tudi o igralcih sami superlativi: Ana Urbanc (Prva Micika) odlična zaradi svoje romantične neposrednosti in privlačnosti, njeno telo je uglašena harmonika; Vesna Pernarčič (Druga Micika) izjemna zaradi svoje trdoživosti in pragmatičnosti, njeni petje, igranje harmonike in hladna interpretacija navdušujoči; četudi je Miha Rodman (Anzel) mrtvec, je njegova vloga polna življenja, ljubezen do nesojene neveste pa tako trpka in nežna, da zastaja dih; Darja Reichman (Mati) je hladna, odrezava,

njeni vedenje in ukazovanje sta ji blizu, zato zaigrani s filigransko natančnostjo; Borut Veselko (sveti Tadej) je vodja zbora in popotnik, ki ga svetosti tega sveta ne vzmernirajo, njegova igra superiorna, na vseh pozicijah dovolj pridigarstva in zastrašujoča; Aljoša Ternovšek (Mlinarjev) je kot zajedavec, zdaj se zajeda v materino, zdaj v Micikino telo, četudi ves čas pod komando, se v njem pretaka gosposko hinavska kri; Vesna Jevnikar (Mrtva Mlinarica) je ravno prav materinska, zvijačna in porogljiva mrtvakinja. Igrata še čelistka Judita Polak in kitarist Ciril Roblek. Predstavo dograjujejo dramaturginja Marinka Poštrak, skladatelj Branko Romžan, scenograf Branko Hojnik, kostumografinja Belinda Radulović in koreograf Gregor Luštrek.

Kranjsko-ptujška uprizoritev je dokaz, da so misli Svetlane Makarovič brezčasne. Sodijo v čas, ko je bila umetnica rosno mlada, in sibajo zdaj, ko je v zrelih letih. Mrtvec pride po ljubico je igra o izbiri in dvomu, drama našega časa – po pesničini in režiserjevi zaslugi.